

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA

**Prekogranična suradnja u jugoistočnoj Europi:
prepreke i mogućnosti za euroregionalnu suradnju
Osijek i Bizovac, Hrvatska
18. – 19. studenoga 2002.**

**POD POKROVITELJSTVOM PAKTA O STABILNOSTI
ZA JUGOISTOČNU EUROPU**

Suorganizatori:

**EUROREGIONALNA SURADNJA DUNAV-DRAVA-SAVA,
VIJEĆE EUROPE
I
INSTITUT ISTOK-ZAPAD (EWI)**

OPĆI ZAKLJUČCI

Euroregionalna suradnja Dunav-Drava-Sava (ESDDS) bila je 18. – 19. studenoga 2002. domaćinom međunarodne konferencije o *Prekograničnoj suradnji u jugoistočnoj Europi: preprekama i mogućnostima za euroregionalnu suradnju* uz suorganizaciju Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu, Vijeća Europe i Instituta Istok-Zapad (EWI).

Suorganizatori su ovim događajem namjeravali dati poticaj i potporu procesu osnaživanja interesne suradnje u prekograničnim područjima u jugoistočnoj Europi u kojima već postoje euroregije ili su na putu institucionalizacije nove inicijative. Konferencija je omogućila razmjenu iskustva i znanja između prekograničnih područja unutar jugoistočne Europe i izvan nje, kao i stratešku i akcijsku analizu operativnih i političkih prepreka/mogućnosti za euroregionalnu suradnju u jugoistočnoj Europi.

Konferencija je okupila preko 130 sudionika, uključujući predstavnike euroregija jugoistočne Europe ili regija koje provode transgraničnu suradnju, nacionalne vlade iz jugoistočne Europe, predstavnike odabranih istočnoeuropskih i zapadnoeuropskih euroregija, nacionalnih udruga lokalnih vlasti, vlada i drugih zainteresiranih država, kao i multilateralnih institucija, međunarodnih organizacija i zaklada.

Sudionici pozivaju Europsku komisiju da prihvati ovu inicijativu lokalne demokracije i prekogranične suradnje i omogući operativni slijed u skladu sa svojim ranije izraženim zanimanjem. Također potiču širu darovateljsku zajednicu da do 15. siječnja 2003. dovrši svoje priloge Mapiranju koje provodi LGI u okviru Upravnoga odbora za lokalnu demokraciju i transgraničnu suradnju Pakta o stabilnosti.

Ministar za europske integracije Republike Hrvatske mr. sc. Neven Mimica otvorio je Konferenciju dajući potporu političkim ciljevima ove inicijative. Gospodin Mimica zacrtao je hrvatski pristup regionalnoj suradnji u jugoistočnoj Europi, kao i napredak načinjen u daljnjoj hrvatskoj integraciji u Europsku Uniju, naglašujući da se ta dva cilja međusobno podupiru.

Konferencija je dala potporu i predstavila iskustva postojećih euroregija jugoistočne Europe, kao i trokuta prekogranične suradnje, tj.

Euroregionalne suradnje Dunav-Drava-Sava (uključujući mikroregiju Novi Sad-Tuzla-Osijek);
Euroregije DKMT;
Euroregije *Dunav 21*;
euroregije koja uključuje pogranična područja SRJ, Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju i Bugarsku i mikroregionalnu inicijativu Preševo/Gnilan-Gnjilane/Kumanovo;
Euroregionalne suradnje Prespa/Ohrid;
Inicijative transgranične suradnje na južnom Jadranu (između pograničnih područja Hrvatske, BiH i Crne Gore).

Ovaj događaj također je omogućio predstavljanje analize jakosti, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT) naslovljene *Promišljanje transgranične suradnje u/za balkansko-podunavsko područje*, koju je priredio Međunarodni institut za sociologiju (ISIG) iz Gorizije, Italija, kao oruđe izradbe odgovarajućih strategija u smislu osnaživanja prekogranične suradnje u jugoistočnoj Europi.

Konstruktivna je rasprava vođena o prevladavanju glavnih političkih prepreka prekograničnoj suradnji širom jugoistočne Europe, a uključivala je predstavnike lokalnih, regionalnih i nacionalnih vlada ovoga područja, kao i predstavnike međunarodne zajednice.

ZAJEDNIČKA IZJAVA

Sudionici zajednički potvrđuju da je

- regionalna suradnja između država jugoistočne Europe preduvjet političko-gospodarskog razvoja i stabilizacije ovog područja, te da istodobno tvori uvjet postupnog uključivanja država jugoistočne Europe u EU. Uspješna *prekogranična suradnja* lokalnih i regionalnih čimbenika (vladinih, građanskih i poslovnih) omogućuje *praktičnu podlogu* regionalne suradnje, te je sredstvo k gospodarskome zbližavanju i društvenoj koheziji ne samo unutar ovoga područja nego i unutar širega europskoga političko-gospodarskoga prostora.
- nacionalne vlade i međunarodna zajednica trebaju u potpunosti poduprijeti uspostavu snažnih interesnih jedinica preko granica i njihovu elaboraciju funkcionalnih zajedničkih struktura ili euroregija kao konkretno sredstvo postignuća mirnoga suživota susjednih naroda i država, uvažavajući potrebe i interese lokalnih zajednica u jugoistočnoj Europi.

*Na razini **operacionalizacije** koja omogućuje optimalni razvoj prekogranične suradnje i euroregija unutar jugoistočne Europe, sudionici zajednički predlažu sljedeće:*

- **Međunarodna zajednica i nacionalne vlade ovog područja potaknute su politički i financijski poduprijeti nastavak i osnaživanje prekogranične suradnje započete unutar jugoistočne Europe, s posebnim žarištem na euroregionalnom razvoju i održivosti.** U tu svrhu, sudionici pozdravljaju inicijativu sazivanja sastanka relevantnih nacionalnih ministara ovoga područja (ministara vanjskih poslova i lokalne samouprave) sa ciljem promicanja usvajanja Memoranduma o osnaživanju prekogranične suradnje. Uz to, sudionici potiču darovateljsku zajednicu da dodijeli sredstva prekograničnoj suradnji unutar postojećih regionalnih i državnih proračuna. U ovom sklopu posebno je naglašeno pitanje programa CARDS. (*Vidi ispod radi detaljnijih preporuka*).
- **Sudionici uključeni u prekograničnu suradnju obvezuju se odrediti svoje zajedničke prioritete suradnje, te uspostaviti i izgraditi kapacitete prekograničnih radnih skupina radi izradbe zajedničkih strategija.** Na osnovi zajedničkih usvojenih strategija, valja razviti konkretne projekte sposobne da barem dijelom prikupe *lokalnu financijsku potporu*.
- Regije unutar jugoistočne Europe **trebaju u potpunosti prepoznati i iskoristiti postojeće mogućnosti financiranja fondovima EU-a** budući da su već sada moguće mnoge djelatnosti u smislu izradbe projekata, financiranje i provedbe.
- **Pakt o stabilnosti i njegov Upravni odbor za lokalnu demokraciju i prekograničnu suradnju¹ sa svoje strane obvezuje se promicati euroregionalnu suradnju prema međunarodnoj političkoj i darovateljskoj zajednici,** te će predstaviti optimalne strategije i projektne inicijative radi pridobivanja potpore. Međutim, od lokalnih čimbenika očekuje se da sami preuzmu dio prikupljanja lokalnih fondova radi združivanja s bilo kakvim međunarodnim doprinosima. U tu svrhu, pružena je potpora malim projektima, koji mogu lako prikupiti lokalna sredstva.
- **Potrebno je izraditi europsku internetsku podatkovnu bazu dobrih praksi** prekogranične suradnje, zasnovanu na načelima obrazovanja na daljinu i cjeloživotnog učenja i omogućiti razmjenu najboljih praksi između prekograničnih regija širom Europe.
- **Sudionici zajednički predlažu razvoj tehničkih obučnih programa za upravljanje euroregijom i pravnih okvira transgranične suradnje, kao i programa za prijenos iskustva** napose iz srednjoeuropskih i istočnoeuropskih vlada i prekograničnih institucija.
- **Naposljetku, pitanja spolne ravnopravnosti trebaju biti glavnom strujom unutar procesa potpore prekogranične suradnje lokalnih i regionalnih vlasti, građanskoga društva i poslovnih subjekata.** Glavna struja označuje da pitanja spolne ravnopravnosti trebaju biti razmotrena u svim područjima konkretne djelatnosti. Ovo treba smatrati jezgrenom elementom “profesionalizacije” javnih i privatnih institucionalnih praksi, a u

¹ Od ovog mjesta, spominjanje Pakta o stabilnosti uključuje Upravni odbor za lokalnu demokraciju i prekograničnu suradnju uspostavljen unutar Radnog stola 1 (WT1). Jezgreno članstvo ovog Upravnog odbora čine ključne ustanove koje promiču lokalnu demokraciju i prekograničnu suradnju, naime Vijeće Europe (CoE) uz Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Europe (CLRAE), Institut Istok-Zapad (EWI), Udrugu europskih pograničnih regija (AEBR), inicijativu LGI Instituta Otvorenog društva, kao i predstavnici odabranih zaklada, nacionalnih vlada i EU-a.

skladu je s osnovnim politikama spolne ravnopravnosti EU-a. U tu svrhu treba poduprijeti obuku i prijenos najboljih praksi, uključujući i one Radne skupine za pitanja spolne ravnopravnosti Pakta o stabilnosti, u pograničnim regijama kao sredstvo daljnjeg građanskog sudjelovanja i europskih mjerila i normi širom jugoistočne Europe.

Sudionici su uočili sljedeće ključne političke izazove i prepreke prekograničnoj suradnji u jugoistočnoj Europi:

- **nedostatak političkih instrumenata EU-a za regionalni razvoj i zblizavanje u jugoistočnoj Europi, kao i nedostatak usklađenosti između različitih programa pomoći EU-a;** ti čimbenici rezultiraju nedostatnim financijskim sredstvima dostupnima vladama država jugoistočne Europe (napose na regionalnoj i lokalnoj razini) radi provedbe prekogranične suradnje unutar jugoistočne Europe ili između jugoistočne Europe, države-pristupnice i regija EU-a. Napose je važno pitanje nedostatka odredbi za lokalni/regionalni razvoj i prekograničnu suradnju unutar programa CARDS i općih teškoća u usklađivanju fondova CARDS-a (dostupnih državama jugoistočne Europe) s fondovima INTERREG-a (koji su dostupni državama-članicama EU-a iako su namijenjeni korištenju u svrhu prekogranične suradnje na vanjskim kopnenim i morskim granicama EU-a).
- **različite razine institucionalnog kapaciteta i društvenoga razvoja od jedne do druge države unutar jugoistočne Europe, između pograničnih područja EU-a i njihovih dodirnih pograničnih regija;** takvi nesrazmjeri usporavaju smislenu suradnju preko granica između regionalnih ili lokalnih javnih ustanova ili gospodarskih čimbenika, a na EU-ovim granicama taj nesrazmjer pojačava dostupnost strukturnih i kohezijskih fondova za regije EU-a, koji su nedostupni vanjskim regijama;
- **carinski postupci koji otežavaju kretanje roba preko granica;** unatoč kretanju prema liberalizaciji unutar jugoistočne Europe kojeg predvodi inicijativa Pakta o stabilnosti glede potpisa mreže bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini, još uvijek postoje značajne prepreke prekograničnoj trgovini i gospodarskoj suradnji kao posljedica mnoštva carinskih postupaka koji postoje u ovoj regiji. To poglavito ima nepovoljan učinak na malotrgovinsku i gospodarsku suradnju pograničnih regija.
- **vizni režimi između država jugoistočne Europe** koji usporavaju kretanje ljudi preko granica unutar jugoistočne Europe i bivaju preprekama optimalnoj suradnji u društvenom i gospodarskom području;
- **schengenski vizni režim EU-a i nadolazeće proširenje schengenskih granica** uz postupni pristup istočnoeuropskih država i država jugoistočne Europe u EU. Sudionici su istaknuli rizik novih razdjelnica koje se stvaraju u Europi i rizik koji predstavljaju tradicionalne društvene i gospodarske veze preko mnogih granica u jugoistočnoj Europi, kao i rizik glede već pokrenutih inicijativa za razvoj institucionalne transgranične suradnje ili uspostavu euroregije unutar ovog područja.
- **različite ili neodgovarajuće razine političke i porezne nadležnosti lokalnih i regionalnih vlasti širom jugoistočne Europe;** ovo rezultira činjenicom da prekogranična suradnja mora biti svedena na razinu “najmanjega zajedničkog nazivnika” ili biti izložena izrazitome nadzoru središnje vlade.

Kako bi se oduprli tim političkim preprekama uspješnome razvoju prekogranične suradnje u jugoistočnoj Europi, sudionici zajednički potiču sljedeće:

- vlade ove regije, uz Pakt o stabilnosti i druge ključne ustanove i organizacije koje predstavljaju međunarodnu zajednicu, trebaju zajednički nastojati **angažirati Europsku komisiju u političkome razgovoru sa svrhom usklađivanja instrumenata EU-a za pomoć u jugoistočnoj Europi (prvenstveno CARDS i INTERREG)**, što bi moglo osigurati istinsku dostupnost fondova za prekograničnu suradnju.
- istodobno bi radi privremenoga rješenja nedostatka dostupnih fondova lokalni i regionalni čimbenici, uz Pakt o stabilnosti i druge ključne ustanove i organizacije koje predstavljaju međunarodnu zajednicu, trebali zajednički **angažirati nacionalne vlade ovoga područja kako bi ih ohrabрили da pograničnoj suradnji doznače fondove unutar svojih nacionalnih proračuna CARDS-a**. Vlade država jugoistočne Europe valja također ohrabriti da regionalne i lokalne vlade uključe u konzultaciju pri pregovorima o uvjetima njihove pomoći putem programa CARDS.
- vlade ove regije, uz Pakt o stabilnosti i druge ključne ustanove i organizacije koje predstavljaju međunarodnu zajednicu, trebaju težiti zajedničkom angažiranju ustanova EU-a (Komisija, vijeće i Pakt o stabilnosti) pri **ponovnoj ocjeni trenutačnog pristupa pomoći i političkim instrumentima EU-a za države jugoistočne Europe: važno je da se EU okrene pristupu koji koherentnije podupire lokalni i regionalni razvoj i kohezijske procese unutar jugoistočne Europe te između jugoistočne Europe i EU-a**. Ovaj pristup treba se zasnivati na iskustvima koje je EU stekla u odnosu na postupak pristupanja, napose se osvrćući na iskustva programa namijenjenih pripremi država i regija za primjenu strukturnih i kohezijskih fondova (tj. SAPARD, ISPA i PHARE). Ova preporuka odražava prijedloge koji su u svezi s ovim pitanjem izneseni u dokumentu Stupa ESI/UNMIK EU², te je usmjerena daljnjem konkretnom usklađivanju država i regija jugoistočne Europe mjerilima i normama EU-a.
- vlade ove regije (na središnjoj, regionalnoj i lokalnoj razini), uz Pakt o stabilnosti i druge ključne ustanove i organizacije koje predstavljaju međunarodnu zajednicu, trebaju raditi **na rješavanju viznih prepreka prekograničnoj suradnji unutar jugoistočne Europe**. Kratkoročno bi to rješenje moglo biti u obliku shema olakšavanja pristupa dugoročnim vizama ili pograničnim propusnicama za zajednice u pograničnom području. Vlade ove regije moraju istražiti i elaborirati inovativne sheme u tu svrhu uz savjetovanje s nacionalnim i lokalnim vlastima.
- Glede širih poslovnih zajednica, **valja poduprijeti planove olakšavanja prekograničnoga prijevoza postojećom inicijativom SECI-ja/Svjetske banke o Omogućivanju trgovine i prijevoza u jugoistočnoj Europi (TTFSE)**. Sudionici snažno podupiru nastavak nastojanja potaknutih u okviru programa TTFSE glede rješavanja ovog i drugih dotičnih problema koji se tiču pograničnog prijevoza, te vlade ove regije ohrabruju na korištenje posebnih preporuka i analiza dostupnih putem postojećih euroregionalnih struktura i onih koje se sada pojavljuju.
- U smislu **schengenskih granica EU-a valja elaborirati inovativne sheme za izbjegavanje progresivnih prepreka slobodnome kontaktu i suradnji lokalnih**

² Zapadni Balkan 2004.: pomoć, kohezija i nove europske granice—poziv za političku reformu, Inicijativa o europskoj stabilnosti i naučene lekcije iz Analitički odjel Stupa UNMIK-a EU-a, 3. studenoga 2002.

pograničnih zajednica preko proširenih granica EU-a. Treba naučiti lekcije iz iskustva upravljanja Kaliningradskom oblašću i iz različitih predloženih rješenja glede njezine izolacije nakon prvog vala proširenja EU-a.

- Pakt o stabilnosti i EU uz druge ključne ustanove i organizacije koje predstavljaju međunarodnu zajednicu trebaju nastojati angažirati vlade ove regije (poglavito ministarstva unutarnjih poslova i lokalne samouprave) u **procesu decentralizaciji usmjerenome osnaživanju nadležnosti regionalnih i lokalnih vlasti** u skladu s načelima Europske povelje o lokalnoj samoupravi.
- Naposljetku, vlade ove regije, uz pomoć Pakta o stabilnosti, Vijeća Europe i drugih ključnih ustanova i organizacija koje predstavljaju međunarodnu zajednicu, trebaju raditi na **zaključenju Sporazuma o transgraničnoj suradnji u skladu s načelima Okvirne konvencije o transgraničnoj suradnji teritorijalnih zajednica i vlasti Vijeća Europe i njezinih dvaju Protokola.** Ova preporuka zasniva se na zaključcima Skopskoga, Istanbulske i Novosadskoga foruma Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Europe (CLRAE).